

DUBROVNIK Izgled, simbolika, kolorit, zdanje koje krasi priče

piše i snima Renata Debeljak

Ako bismo povijesni Dubrovnik promatrali prije svega kroz njegova starinska vrata, kojih biste se dubrovačkih povijesnih vrata najprije sjetili? I što bi bila prva poveznica: njihov izgled, povijesna simbolika, boja, zdanje koje krasi, zanimljive priče i simboli koji se skrivaju na njima ili iza njih?

Možda bi to nesumnjivo bila vrata Kneževa dvora ili Sponze, Vrata od Pila ili Vrata od Ploča, nekog ljetnikovca, sakralnog objekta, odnosno svakako neka u prepoznatljivoj dubrovačkoj zelenoj boji?

Poviješću i simbolikom "prožeta", dubrovačka vrata na sebi svojstven način pričaju priče o bogatoj dubrovačkoj prošlosti. No, vrata Dubrovnika nisu samo ona koja krasi poznate palače, znamenitosti, gradske ulaze, ljetnikovce, sakralne objekte... Iako smještena u skrovitijim ulicama i prolazima, ne tako poznata široj javnosti, ipak čuvaju dio dubrovačke povijesti i svjedoče i danas o dalekoj prošlosti.

NOVI IZGLED Hodajući ulicama dubrovačke povijesne jezgre, koja u ovo doba godine kada su brojni ugostiteljsko-turistički objekti zatvoreni, a Grad se odmara od brojnih turista, prvi uglavnom raznim građevinskim i restauratorskim radovima, nije teško zamijetiti da je ostalo vrlo malo vrata sa starinskim izgledom. Od onih koja su još uvijek opstala, dosta ih je u zapuštenom stanju i tek čekaju temeljitu obnovu.

Tijekom stoljeća opstala su i vrata crkve sv. Roka u Ulici za Rokom. Sakralni objekt trenutačno se obnavlja, no ono što vrsnim poznavateljima dubrovačke starine sigurno neće promaknuti, upravo su vrata tog zdanja iz 16. stoljeća. Prepoznatljivu dubrovačku zelenu boju, već dugo u pohabanom stanju, odnedavno je zamijenila smeđa boja. Ta velika promjena ipak nije nimalo slučajna. Za nju su se odlučili konzervatori, jer je to nekoć davno bila izvorna boja

Kojom bojom je obojena dubrovačka prošlost?

Zelenu boju vrata crkve svetog Roka, dugo u pohabanom stanju, zamijenila je smeđa. Ovo je priča i o vratima drugih važnih objekata

vrata. Nekoliko je primjera kada su povijesna dubrovačka vrata "promijenila" boju. Najpoznatiji primjer je restauracija glavnih vratnica Kneževa dvora 2011. godine. Dubrovčanima je tada to bila neobična promjena. Nakon uobičajene zelene boje, bilo je teško naviknuti se na novi izgled tih znamenitih vrata, ali vremenom se pokazalo kako su se skladno uklopila u cjelinu Dvora.

- Kao i u slučaju crkve sv. Roka, restauratorska istraživanja tih vratnica pokazala su raniji, izvorniji sloj boje, i tako se dogodilo da se vratio taj nekadašnji sloj. Poznat je i primjer vratnica na palači Sponza koje su također temeljito restaurirane 2012. godine u ra-

dionicama Hrvatskoga restauratorskog zavoda, i tom su prilikom promijenile izgled na koji smo svi u Dubrovniku bili navikli, i zasjale su u novom, a zapravo svom izvornom, starom sjaju. I vratnice Umjetničke galerije, nekadašnje palače Boža Banca na Pločama, prilikom radova održavanja 2017. godine donekle su promijenila raniji izgled - pojašnjava nam Ivan Viden, dubrovački povjesničar umjetnosti.

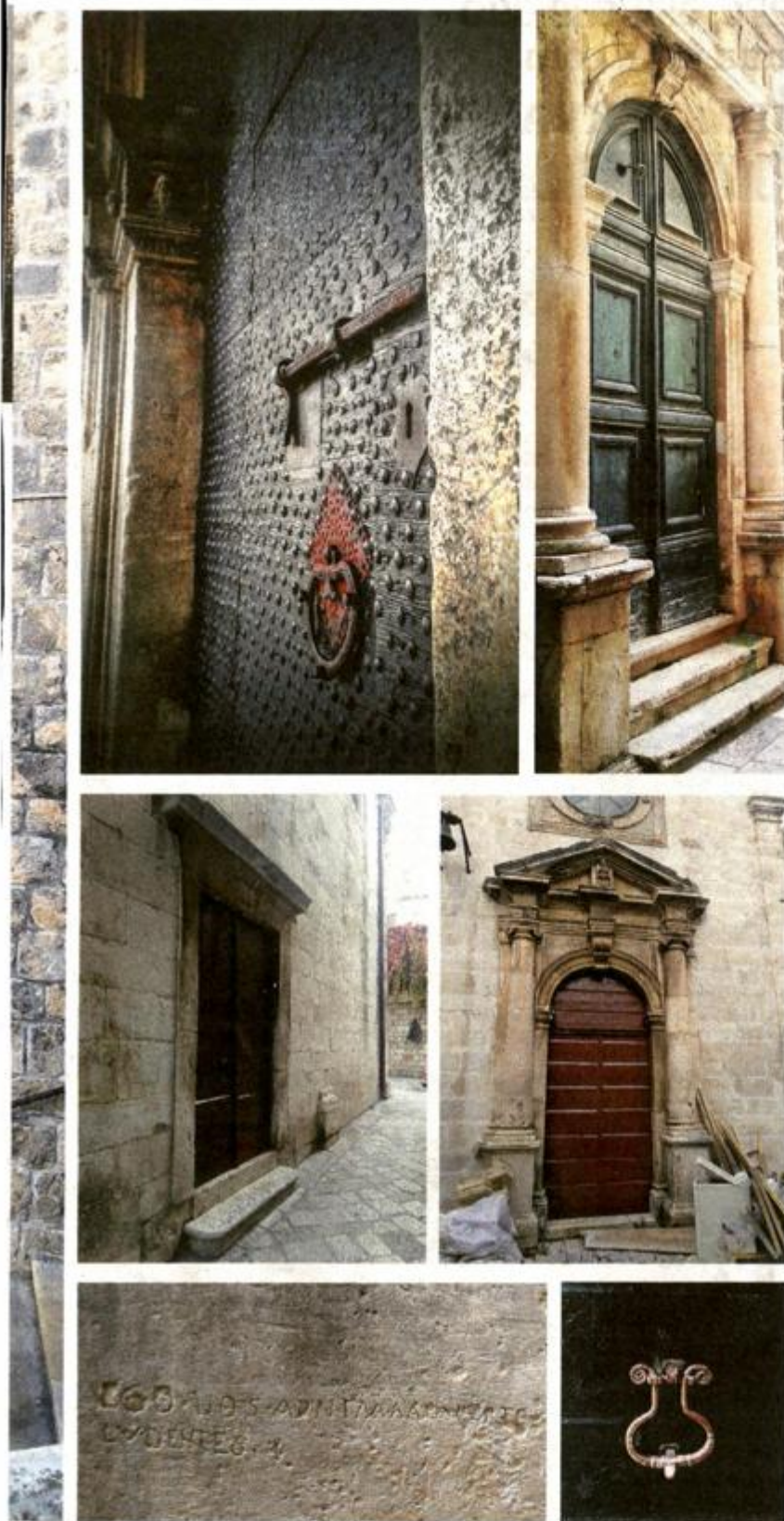
PROČELJE Crkva sv. Roka odavno je bila u programu Dubrovačke biskupije za obnovu arhitektonskih spomenika, a na crkvi se, prema mogućnostima, radilo u više etapa. Tako su još na ljetu 2009. godine obavljena primarna sondiranja zidova u unutrašnjosti crkve kako bi se pronašli raniji slojevi žbuke i eventualnog oslika. Potom je krajem 2014. godine demontirana preslica za zvono s pročelja crkve, jer je radi lošega stanja potencijalno ugrožavala sigurnost prolaznika, a komadi su pohranjeni unutar crkve. Istom su prilikom uređeni i oluci na istočnom zidu crkve kako bi

Najpoznatiji primjeri kada su gradska vrata u Dubrovniku promijenila boju su restauracija glavnih vratnica Kneževa dvora 2011. godine te uređenje vratnica na palači Sponza, koje su također temeljito restaurirane 2012. godine

ni simboli povijesnih vrata Grada

se umanjilo štetno djelovanje vode u unutrašnjosti crkve, ali i na poznati natpis, odnosno uklesani grafit na latinskom "Mir s vama, sjetite se da ćete umrijeti, vi, koji se igrate loptom" iz 1597. godine, koji se nalazi na istočnome zidu, a voda je s krova prilikom većih kiša prelazila preko njega. Cjelovita obnova krovne konstrukcije i pokrova, kao i ponovna montaža preslice, obavljani su krajem 2017. godine. Potom je u drugoj polovici 2018. godine sanirano pročelje crkve.

POTEZI Nakon uklanjanja starog baroknog glavnog oltara iz dubrovačke katedrale, crkva sv. Roka korištena je kao mjesto pohrane velikog broja mramornih komada od kojih se taj oltar sastojao. Tako je zapravo od 1985. godine sve do 2016., kada je taj lijepi barokni oltar restauriran i ponovno vraćen u katedralu, u crkvi sv. Roka bilo teško raditi bilo kakav zahvat zbog velikog broja mramornih blokova i dijelova skulpture koji su se u njoj nalazili - ističe Viden.

Svi radovi na crkvi sv. Roka, kao i na ostalim sakralnim objektima koji su spomenici kulture i o kojima skrbi Dubrovačka biskupija,

odvijaju se pod nadzorom Konzervatorskoga odjela u Dubrovniku, ali i restauratora koji prate sve potrebne poteze.

- Tako je bilo i u ovome slučaju pa je prije ikakvih zahvata na vratnicama crkve obavljeno sondiranje (ispitivanje) svih ranijih slojeva boje. To je sondiranje napravljeno na više mjesta i na glavnim i na bočnim vratnicama te se pokazalo kako je doista najranija boja bila smeđa. Potom su napravljena testiranja boje na vratnicama, i ona su vraćena na izvorno mjesto te su sada još u probnoj fazi. To još uvijek nije finalni ton te boje i idući je korak nanošenje usklađenog izvornog tona smeđe boje koja je istraživanjem pronađena u najstarijem sloju - dodaje Ivan Viden.

Crkva sv. Roka bila je u funkciji i kao sakralni prostor, ali i kao prostor za glazbene izvedbe sve do 1983. godine, kada je u nju po-

Prilikom obnove većine sakralnih objekata ne radi se samo o građevini, nego i o vraćanju neke građevine u sliku Grada

hranjen dio mramornih komada glavnoga oltara iz katedrale.

Osim svoje praktične uloge, vrata su, dodaje Viden, važan dio legitimacije arhitekta ili vlasnika ili stanara, a vrlo često su vrata i vratnice vrijedna djela primijenjene umjetnosti. "Ona su neka vrsta obraza vlasnika kuće, jer je to prvo što posjetitelj ili prolaznik vidi, prvo s čime se susretne. Nije stoga neobično da su mnoge vratnice dubrovačkih kuća, palača, ljetnikovaca i crkava bila prava umjetnička i/ili obrtnička remek-djela. Osim konstrukcije, prisutne su i rezbarije, zatim metalni, najčešće kovani dijelovi i okovi te čak i oslikani dijelovi. Kako bi bila ugodnija, a njihova funkcija potpunija i praktičnija, uz vrata i vratnice često se s vanjske strane dodaju i okapnici, nadstrešnice, a s unutarnje strane i stakleni vjetrobrani (busule), itd. S druge strane, vrata crkava imaju i jednu drugu, duhovnu dimenziju, jer su granica između vanjskog i unutrašnjeg prostora, odnosno konkretno između svjetovnog i sakralnog.

Kao kod naroda Staroga vijeka i europskih naroda u Srednjem vijeku, vrata i ulazi imali su i kod Dubrovčana određeno simboličko značenje. Od rimskoga boga Janusa, pa nadalje. Tim su se značenjima bavili povjesničari umjetnosti, povjesničari religije, antropolozi i etnolozi. U dubrovačkom primjeru nije stoga neobično da su upravo gradska vrata označena kipovima sv. Vlaha, ali i na nekim od njih, poput Vrata od Ponte, nalazi se reljefno uklesano Kristovo ime u suncu. "To je ostatak procesa cjelovitog promišljanja javnih prostora, posebno gradskih vrata kroz koja prolazi sav promet u grad i iz njega, koji je profesor Igor Fisković nazvao 'posvećenje Grada'. Naime, u razdoblju renesanse zaštitnički se htjelo označiti mjesta ulaza i izlaza u grad i tim ih kipovima i reljefima staviti pod zaštitu Neba", detaljno pojašnjava naš sugovornik.

KULTURA Prilikom obnove većine sakralnih objekata, ne radi se samo o građevinskoj obnovi, nego i o vraćanju neke građevine u sliku Grada. Primjer je to i kod dubrovačke crkve Gospe od Karmena. "To zdanje je, nažalost, zbog potresa iz 1979. godine, a onda i radi skladištenja arheološkog i građevinskog materijala tijekom obnove 1980-ih godina te kasnije poslijeratne obnove, duže vrijeme bilo izvan svoje izvorne namjene. A onda su i na njoj počeli radovi... Arheološka istraživanja, građevinska sanacija, restauratorski radovi... Iako nije bila zaboravljena od stručnjaka, ta je prelijepa barokna crkva sa svojim iznimnim ambijentom zapravo 40 godina neprisutna u životu Grada, u svijesti njegovih građana. Kada bude dovršena i uređena, ponovno će biti dostupna, vidljiva, prisutna. Naravno da je primarna namjena svih tih crkava i kapelica sakralna, i oko toga nema nikakve dvojbe, međutim, ti su prostori uvijek bili i ostali otvoreni različitim događanjima iz kulturne sfere", kaže Ivan Viden.

To je još jedan sakralni objekt čija vrata pričaju o dubrovačkoj prošlosti i koja tek trebaju zasjati u svom punom sjaju. ▀